

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt till pension för extra provinsialläkaren K. Lindhé; given Stockholms slott den 7 januari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 januari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Möller anför här efter:

I en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning av den 16 september 1925 har extra provinsialläkaren i Värmdö distrikt av Stockholms län Knut Lindhé gjort framställning om rätt att komma i åtnjutande av pension såsom extra provinsialläkare utan hinder därav att han icke uppfyller de för sådan pensions erhållande stadgade villkoren i fråga om tiden för avgång ur tjänst.

Innan jag ingår på närmare prövning av denna framställning ber jag att få redogöra för tillkomsten av gällande bestämmelser rörande rätt till pension för extra provinsialläkare samt dessa bestämmelsers innebörd.

Bestämmelser
angående
pensionering
av extra provin-
sialläkare.

Genom beslut av 1911 års riksdag godkändes vissa huvudgrunder för en kassa, avsedd att bereda pension åt extra provinsialläkare m. m. Reglemente för kassan, vilken benämnes extra provinsialläkarnas pensionskassa, utfärdades i anslutning till nämnda huvudgrunder av Kungl. Maj:t den 30 december 1911 (nr 164, sid. 1). Enligt reglementet (§ 2) gjordes delägarskap i kassan obligatoriskt för den, som efter det kassan trätt i verksamhet blivit i vederbörlig ordning första gången antagen till extra provinsialläkare i distrikt där läkarens avlöning helt eller delvis utginge från landsting och som icke fyllt 45 år. Rätt att vinna delaktighet i kassan medgavs därjämte varje annan extra provinsialläkare, som inom tre år efter det kassan trätt i verksamhet eller sedermera inom ett år efter det anställning första gången tillträtts, gjorde ansökan om inträde.

Enligt reglementets § 4 ålades delägare vars ålder vid inträdet i kassan överstege 35 år att, utöver stadgade årsavgifter, vid inträdet erlagga viss tilläggsavgift. Tilläggsavgiftens belopp angavs i nämnda paragraf av reglementet för olika åldrar mellan 35 och 58 år och skulle t. ex. vid 45 års ålder utgöra, om den erlades på en gång vid inträdet, 7,830 kronor.

I samband med beslutet om upprättande av ifrågavarande pensionskassa medgav riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att extra provinsialläkare vilkens levnadsålder vid 1912 års ingång överstege 45 år och som icke bleve delägare i pensionskassan samt omedelbart vid uppnådda 65 år eller, där han vid nyssnämnda tidpunkt redan uppnått 65 års ålder, omedelbart därefter avginge från sin tjänst, skulle vara berättigad att vid avskedstagandet erhålla en årlig pension av statsmedel till belopp av 1,500 kronor.

I enlighet med sistberörda medgivande utfärdades den 30 december 1911 kungörelse (nr 164, sid. 10) angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa.

Med bifall till framställning av Kungl. Maj:t (proposition nr 118) medgav sedermera 1923 års riksdag (skrivelse nr 172) viss förhöjning av den utav 1911 års riksdag beslutade avgiftsfria statspensionen. Riksdagen beslöt nämligen, att beloppet av den pension av statsmedel, som efter ingången av juli 1923 beviljades med tillämpning av bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse den 30 december 1911 angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa, skulle utgöra lägst 2,000 kronor för år ävensom att denna pension finge av statsmedel ökas med ytterligare högst 500 kronor för år, i den mån minst ett motsvarande belopp årligen såsom bidrag till pensionen lämnades av landsting, kommun eller enskilda. Detta medgivande erhöll såtillvida retroaktiv verkan, som enligt riksdagens beslut den som före ingången av juli 1923 pensionerats med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen den 30 december 1911 finge utöver statspensionen å 1,500 kronor från och med den 1 juli 1923 åtnjuta av statsmedel ett fast tillägg av 500 kronor för år räknat samt därutöver ytterligare högst 500 kronor för år, i den mån minst ett motsvarande belopp årligen såsom bidrag till pensionen utginge från landsting, kommun

eller enskilda, dock att nämnda förhöjningar av statsmedel icke finge utgå med högre sammanlagt belopp än att detta, jämte vad vederbörande från annat håll åtnjöte, icke överstege 1,500 kronor för år räknat.

Kungörelse angående de nu angivna av 1923 års riksdag medgivna förmånerna utfärdades av Kungl. Maj:t den 8 juni 1923 (nr 210), varvid förenämnda kungörelse den 30 december 1911 (nr 164, sid. 10) upphävdes.

Jag övergår nu till frågan om extra provinsialläkaren Lindhés rätt till pension.

Lindhé, som den 1 april 1896 tillträdde befattningen såsom extra provinsialläkare i Värmdö distrikt, är född den 2 februari 1858. Då reglementet för extra provinsialläkarnas pensionskassa den 9 mars 1912 utkom av trycket hade han sålunda uppnått en ålder av 54 år. För att vinna inträde i pensionskassan, vartill Lindhé var berättigad men ej skyldig, skulle han enligt förberörda § 4 av reglementet hava haft att betala en retroaktivavgift, som om den erlagts på en gång vid inträdet skulle hava utgjort 18,640 kronor. Lindhé ingick emellertid icke såsom delägare i kassan men blev på grund av förenämnda kungörelse den 30 december 1911 berättigad att vid avgången erhålla statspension till belopp av 1,500 kronor, dock under förutsättning att han avginge ur tjänst *omedelbart vid uppnådda 65 års ålder*.

I en till Kungl. Maj:t i september 1922 ingiven skrift anhöll Lindhé, som den 2 februari 1923 uppnådde 65 års ålder, att även om han icke omedelbart vid nämnda ålder avginge ur tjänst få behålla sin pensionsrätt enligt kungörelsen den 30 december 1911 under den tid han fortfarande kunde komma att tjänstgöra som extra provinsialläkare i Värmdö distrikt. I ansökningen framhöll Lindhé, att hans ekonomiska förhållanden — vilka för honom omöjliggjort att år 1912 ingå som delägare i pensionskassan — och hans plikter som familjeförsörjare icke tillåte honom att vid 65 års ålder avgå från tjänsten mot erhållande av honom tillkommande pension av 1,500 kronor.

Ansökningen tillstyrktes av förste provinsialläkaren och länsstyrelsen i Stockholms län samt av medicinalstyrelsen. Statskontoret framhöll däremot i avgivet utlåtande, att det riksdagens beslut som legat till grund för föreskrifterna i kungörelsen den 30 december 1911 angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa, medgäve pension åt extra provinsialläkare i sökandens ställning endast vid avgång från tjänsten omedelbart vid uppnådda 65 år samt att ansökningen på grund härav icke syntes kunna bifallas.

Genom beslut den 22 december 1922 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke kunna bifallas.

I sin nu förevarande framställning av den 16 september 1925 har Lindhé efter erinran om Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut den 22 december 1922 framhållit bland annat följande.

Frågan om rätt till pension för extra provinsialläkaren Lindhé.

Med hänsyn till detta beslut hade för Lindhé icke återstått annat än att så länge krafterna stode bi fortfara med arbetet i tjänsten. Den 8 juni 1923 eller således endast några månader efter det sökanden ställts inför valet att antingen avgå ur tjänst med pension av 1,500 kronor eller med förlust av pensionsrätten kvarstå i befattningen, hade Kungl. Maj:t emellertid utfärdat kungörelse med förenämnda bestämmelser rörande förhöjning av den vissa extra provinsialläkare tillkommande avgiftsfria statspensionen. Därest dessa bestämmelser hade gällt vid den tid kort före deras utfärdande när sökanden uppnått 65-årsåldern, hade han förvisso då avgått från tjänsten. Genom att så icke varit fallet, alltså genom en ren tillfällighet, funne han sig nu, vid nära 68 års ålder, försatt i den situationen att antingen nödgas kvarstå i tjänsten, trots kroppskrafterna knappast längre försloge till det ofta ansträngande arbetet i densamma, eller ock att nödgas avgå från tjänsten utan att erhålla någon pension. Sökandens ekonomiska ställning vore ungefär densamma, som vid ingivandet av den tidigare framställningen till Kungl. Maj:t. Räntheavkastningen å sökandens kapital utgjorde cirka 2,400 kronor. Lindhé hade att försörja hustru och två döttrar, av vilka den yngsta fortfarande ginge i skolan. För att bliva förhjälp till det bekymmersamma läge, vari sökanden sålunda befunde sig, hemställde han, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1926 års riksdag föreslå att, ehuru sökanden i tjänsten kvarstått efter fyllda 65 år, han måtte vid avgång från tjänsten å tid, som kunde varda bestämd, erhålla enahanda pensionsrätt, som avsågs i kungörelsen den 8 juni 1923.

Över ansökningen hava infordrade utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, direktionen över extra provinsialläkarnas pensionskassa och statskontoret.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har anfört bland annat följande.

Förutom sökanden hade endast två extra provinsialläkare redan fyllt 65 år. Av övriga extra provinsialläkare hade endast sex på grund av sin ålder kunnat undandraga sig skyldighet att ingå i pensionskassan. Ett bifall till sökandens hemställan syntes sålunda icke kunna sägas hava några större ekonomiska konsekvenser.

Sökanden hade under den långa tid han innehåft extra provinsialläkarbefattningen å Värmdö vunnit allmänhetens förtroende och skött sin befattning på ett synnerligen förtjänstfullt sätt.

Billighetsskäl syntes tala för att sökanden tillerkändes pension i vanlig ordning, ehuru han uppnått en ålder överstigande 65 år, endast han avginge från tjänsten före den 1 juli 1926.

Medicinalstyrelsen har på grund av det anförda hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1926 års riksdag föreslå att den omständigheten att Lindhé icke avgått från extra provinsialläkartjänsten i Värmdö distrikt vid uppnådda 65 år icke måtte utgöra hinder för honom att vid avskedstagande före den 1 juli 1926 erhålla pension enligt förenämnda kungörelse den 8 juni 1923.

Direktionen över extra provinsialläkarnas pensionskassa.

Direktionen över extra provinsialläkarnas pensionskassa har vitsordat att sökanden icke är delägare i pensionskassan samt förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till ansökningen.

Statskontoret har anfört, att bestämmelsen att pension till extra provinsialläkare utginge endast till den som avginge vid 65 års ålder syntes hava tillkommit i ändamål att förhindra, att sådan läkare kvarstode i tjänst efter det han på grund av hög ålder icke längre kunde nöjaktigt fullgöra sina åligganden. Beträffande sökanden hade emellertid medicinalstyrelsen upplyst att han skött sin befattning på ett synnerligen förtjänstfullt sätt. Vid sådant förhållande syntes det icke behöva möta principiella betänkligheter att hos riksdagen utverka undantag för sökandens räkning från tillämpningen av berörda föreskrift. Då härtill komme, att den pension, som vid tiden för sökandens inträde i pensionsåldern varit extra provinsialläkare tillförsäkrad, måste anses synnerligen låg — vilket sökanden också åberopat såsom skäl för att han då ej avgått från tjänsten — och att, enligt vad medicinalstyrelsen upplyst, några avsevärda ekonomiska konsekvenser icke kunde framkallas genom ett bifall till den nu gjorda ansökningen, ville ej heller statskontoret motsätta sig det begärda medgivandet.

Statskontoret har med stöd av det anförda hemställt om bifall till förevarande ansökning på sätt medicinalstyrelsen föreslagit i sitt i ärendet avgivna utlåtande.

Med hänsyn till de omständigheter som i ärendet blivit åberopade finner jag starka billighetsskäl tala för att extra provinsialläkaren Lindhé tillerkännes den rätt till pension av statsmedel, som skulle hava tillkommit honom därest han avgått från tjänsten omedelbart vid uppnådda 65 års ålder. Jag vill därför tillstyrka att riksdagens medgivande härutinnan utverkas. I enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit torde dock såsom förutsättning för ett dylikt medgivande böra gälla, att Lindhé avgår från sin tjänst före den 1 juli 1926.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra provinsialläkaren i Värmdö distrikt av Stockholms län Knut Lindhé må, därest han avgår från sin tjänst före den 1 juli 1926, åtnjuta den rätt till pension som skulle hava tillkommit honom, om han omedelbart vid uppnådd 65 års ålder avgått från befattningen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:tt Konungen lämna bifall samt förordnar att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.